

ROMANOVAS ŠĶIRNES AITU audzēšanas programma

2019.
(Precizēta 17.04.2025.)

Audzēšanas programma sagatavota un apstiprināta saskaņā ar Latvijas Republikā spēkā esošiem normatīvajiem dokumentiem.

Programmu izstrādāja: Dr. agr. Daina Kairiša, Dace Bārzdiņa, Ilze Miķelsone, Harita Eglīte

SATURS

Audzēšanas programmā lietoto terminu skaidrojums	3
Ievads.....	4
1. Iepriekšējās audzēšanas programmas īstenošanas rezultāti	5
2. Audzēšanas programmas virsmērķis, mērķis un uzdevumi	6
3. Romanovas aitu šķirnes raksturojums.....	6
4. Aitu identifikācijas sistēma	7
5. Romanovas šķirnes aitu izcelsmes reģistrēšanas sistēma	7
6. Aitu snieguma pārbaude un ģenētiskās kvalitātes novērtēšana	8
6.1. Jēru snieguma pārbaude	8
6.2. Vaislai audzējamo aitu un teķu snieguma pārbaude	10
6.3. Aitu māšu snieguma pārbaude.....	14
6.4. Vaislas teķu snieguma pārbaude	15
7. Ciltsgrāmatas kārtošanas metodika	16
8. Vaislinieka sertifikāta reģistrēšana, izsniegšana un derīguma termiņa pagarināšana	17
9. Zootehniskā sertifikāta un izcelsmes apliecinājuma izsniegšanas kārtība	18
10. Aitu skaits, kas nepieciešams audzēšanas programmas īstenošanai.....	18
11. Audzēšanas programmas īstenošanas ģeogrāfiskā teritorija.....	18
Izmantotā literatūra	18

Audzēšanas programmā lietoto terminu skaidrojums

(pamatojoties uz regulu (ES) Nr. 2016/1012)

Audzēšanas programma – sistemātisku darbību, tostarp vaislas dzīvnieku un to reproduktīvo produktu dokumentēšanas, selekcijas, audzēšanas un apmaiņas kopums, kas ir izstrādāts un tiek īstenots, lai saglabātu vēlamās fenotipiskās un/vai genotipiskās īpašības vaislas dzīvnieku mērķpopulācijā.

Audzētājs - fiziska vai juridiska persona, kas nodarbojas ar noteiktas šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzēšanu, saskaņā ar audzēšanas programmu, un ir noslēgusi vienošanos ar šķirnes audzētāju biedrību.

Ciltsdarbs – saskaņā ar audzēšanas programmu īstenojams zootehnisko pasākumu kopums dzīvnieku ģenētisko un saimnieciski derīgo īpašību izkopšanai, kurā ietilpst pareiza uzskaitē, snieguma pārbaude, izlase, atlase un ģenētiskās kvalitātes noteikšana.

Ciltsgrāmata – datne vai cits datu nesējs, ko uztur šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība un kurā ir pamatdaļa un viena vai vairākas papilddaļas tās pašas šķirnes dzīvniekiem, kuri neatbilst ierakstīšanai ciltsgrāmatas pamatdaļā.

Pārraudzība - process, kas nodrošina kvantitatīvus un kvalitatīvus datus par lauksaimniecības dzīvnieku un tā produktivitāti un šo datu reģistrēšanu.

Pārraugis - fiziska persona, kura veic pārraudzību.

Sertificēts vaislinieks - vīriešu kārtas lauksaimniecības dzīvnieks, kurš atbilst audzēšanas programmā noteiktajiem kritērijiem, un par ko ir saņemts izmantošanas sertifikāts.

Snieguma pārbaude - process audzēšanas programmas īstenošanai, kas nodrošina kvantitatīvus datus par lauksaimniecības dzīvnieku, tā produktivitāti, eksterjeru, kā arī citus ģenētiskās kvalitātes noteikšanai nepieciešamos datus un šo datu reģistrēšanu.

Šķirne - dzīvnieku populācija, kas ir pietiekami viendabīga, lai to par atšķirīgu no citiem tās pašas sugas dzīvniekiem uzskatītu viena vai vairākas audzētāju grupas, kuras ir vienojušās minētos dzīvniekus, norādot zināmos to priekštečus, ierakstīt ciltsgrāmatās, lai atražotu to iedzimtās īpašības, audzēšanas programmā izmantojot reprodukciju, apmaiņu un selekciju.

Šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība - audzētāju apvienība, audzētāju organizācija vai publiska struktūra, kuru dalībvalsts kompetentā iestāde atzinusi nolūkam īstenot audzēšanas programmu ar tīršķirnes vaislas dzīvniekiem, kuri ierakstīti vienā vai vairākās ciltsgrāmatās, ko minētā apvienība, organizācija vai struktūra uztur vai izveido.

Vaislas dzīvnieks – tīršķirnes vaislas dzīvnieks, kas atbilst audzēšanas programmā norādītajām prasībām.

Vaislas materiāls – no vaislas dzīvniekiem mākslīgās reprodukcijas nolūkā savākta vai iegūta sperma, olšūnas vai embriji.

Vērtētājs - fiziska persona, kura ir saņēmusies sertifikātu un veic dažāda vecuma un dzimuma aitu vērtēšanu.

Zootehniskais sertifikāts – izcelsmes sertifikāts, apliecinājums vai komerciāla dokumentācija, ko par vaislas dzīvniekiem vai to reproduktīvajiem produktiem, kurā sniegta informācija par vaislas dzīvnieku vai to reproduktīvo produktu ģenētisko izcelsmi, identifikāciju un, ja pieejams, par snieguma pārbaudes vai ģenētiskās ievērtēšanas rezultātiem.

“Izturīga” aitu šķirne – šķirne, kura pielāgojas un spēj izdzīvot apstākļos, kas varētu būt pārāk skarbi citām šķirnēm un kurām nav pietiekami daudz vīrišķā dzimuma reproduktīvu dzīvnieku.

Ievads

Romanovas šķirne rakstos pirmoreiz pieminēta 1802. gadā. Neliels Romanovas aitu šķirnes apraksts ir lasāms Vītoļņa J. grāmatā „Ienesīga aitkopība”, kas izdota 1936. gadā (Vītoļņš, 1936). Tajā atzīmēts, ka Romanovas šķirnes aitas no Pleskavas guberņas tika ievestas arī Latgalē. Tās bija neliela auguma aitas ar nevienveida vilnu un labu jēru ieguvu. Interese par Romanovas šķirnes aitu audzēšanu bija tikai piemājas saimniecībās. Padomju Savienības laikā kolhozos un Padomju saimniecībās Romanovas šķirnes aitas neaudzēja. Tām nebija sagatavoti noteikumi kvalitātes novērtēšanai un netika uzturēta ciltsgrāmata. Neskatoties uz to, pēc vizuālā izskata Romanovas šķirnes atbilstošas aitas Latvijā saglabājās un atsaucoties uz šīs šķirnes aitu audzētāju rosinājumu, 2014. gadā biedrības „Latvijas Aitu audzētāju asociācija” speciālisti izstrādāja pirmo Romanovas šķirnes aitu audzēšanas programmu.

Apstākļi, kādos Romanovas aitas tika turētas, ļauj apgalvot, ka minētā šķirne ir izturīga un atbilst Eiropas Parlamenta un Padomes regulas (ES) 2016/1012 (2016. gada 8. jūnijs) minētajai “izturīgo” aitu šķirņu grupai.¹ Izturīgu aitu šķirņu piemēri ir: Šetlandes (*Shetland*), Islandes (*Icelandic*), un Skotu melngalve (*Scottish Blackface*). Šīs šķirnes ir dabiski veidojušās vairāku paaudžu garumā, lai izdzīvotu un vairotos skarbos apstākļos. Izturīgām aitām parasti ir tādas īpašības kā:

- 1) Bieza vilna, kas nodrošina izolāciju pret aukstumu.
- 2) Laba veselība ar spēcīgu imūnsistēmu, kas palīdz pretoties slimībām.
- 3) Efektīva lopbarības ieguve, jo spēj atrast un sagremot mazāk bagātīgu vai zemākas kvalitātes lopbarību.
- 4) Spēcīgi nagi, kas piemēroti akmeņainam vai nelīdzenam reljefam.
- 5) Labs mātes instinkts, jo spēj rūpēties par jēriem pat nelabvēlīgos apstākļos.

Romanovas aitu šķirne pieder pie kombinētā izmantošanas tipa. Veidojot šķirni, galvenais produkcijas veids bija kažokādas, bet 21. gs. tā ir gaļas ieguve. Romanovas aitu šķirne ir viena no auglīgākajām šķirnēm pasaulē. Šo šķirnes īpašību izmanto gan audzējot aitas tīršķirnē, gan izmantojot tās rūpnieciskā krustošanā kā mātes šķirni, gaļas jēru ieguvei. Romanovas šķirnes aitu galvenā produkcija Latvijā ir jēra gaļa.

Latvijā Romanovas šķirnes aitas izvēlas audzēt lauku apganīšanai, tās labi izmanto ganību zāli. Ar savu eksotisko ārējo izskatu – pelēko vilnsegu un balto pieres daļu, tās labi iederas lauku ainavā.

Pieaugošais pieprasījums pēc jēra gaļas, ir pamats tam, lai arī Romanovas šķirnes aitu audzēšanas programmā galvenokārt uzsvērtu jēru ieguves un izaudzēšanas nozīmi, kā galvenās selekcijas pazīmes nosakot: aitu māšu auglību, jēru saglabāšanu, jēru ātraudzību.

Lai saglabātu Romanovas šķirnes tipiskumu, līdztekus jāveic eksterjera un vilnas vizuālā vērtēšana. Jāveido Romanovas šķirnes aitu audzēšanas saimniecības, kurās izaudzēs vaislas aitas un teļus pārdošanai, gaļas jēru ieguves saimniecībām.

Vaislas teļus un aitas plānots iepirkt ārvalstīs, jo Romanovas tīršķirnes aitu populācija Latvijā ir maza.

¹ EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (ES) 2016/1012 (2016. gada 8. jūnijs) par zootehniskajiem un ģeoloģiskajiem nosacījumiem dzīvnieku audzēšanai, tīršķirnes vaislas dzīvnieku, krustojuma vaislas cūku un to reproduktīvo produktu tirdzniecībai Savienībā un ievēšanai tajā, un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 652/2014, Padomes Direktīvas 89/608/EEK un 90/425/EEK un atceļ konkrētus aktus dzīvnieku audzēšanas jomā (“Dzīvnieku audzēšanas regula”). [Tiešsaiste] [skatīts 2025. gada 30. martā] Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R1012>

1. Iepriekšējās audzēšanas programmas īstenošanas rezultāti

(no 2014. līdz 2018. gadam)

Romanovas šķirnes aitu audzēšanas programmas 1. posms (situācijas apzināšana un jēru ieguves analīze), tika īstenots 3 pārraudzības ganāmpulkos. Situācijas analīzei attiecībā uz aitu māšu asinību, izmantoti LAD informācija par 2017./2018. gadu (1. tab.).

1. tabula

Saimniecības un aitu skaits pa asinības grupām 2017./2018. pārraudzības gadā

Nr. p. k.	Saimniecības nosaukums	Ganāmpulka Nr.	Aitu skaits ar R šķirnes asinību, %			Kopā
			75 - 87.5	87.6 -99.9	100	
1.	Z/s "Grīvzeme"	LV0602757	14	15	33	62
2.	Rīgas Nacionālā zooloģiskā dārza filiāle "Cīrulīši".	LV0247222	9	3	14	26
3.	"Būmeistari" Andris Berks	LV0619311	59	20	11	90
Kopā			82	38	58	178

Programmas īstenošanā bija iesaistītas 3 saimniecības ar 178 aitām, kuru Romanovas šķirnes asinība ir vismaz 75%. Visās 1. tabulā minētajās saimniecībās Romanovas šķirnes aitu audzēšana, atbilstoši programmai, tiek veikta jau vairākus gadus.

Rīgas Nacionālā zooloģiskā dārza filiālē "Cīrulīši" ciltsdarba programmas prasībām atbilstošu aitu skaits ir tikai 26. Šī ganāmpulka aitu skaita palielināšana ir saistīta ar zoodārza vajadzību nodrošināšanu un jēru izmantošanas specifika nenodrošina to novērtēšanas iespējas.

Pozitīvi vērtējama ZS „Grīvzeme” ganāmpulka izkopšana, 53% no aitām bija tīršķirnes.

Atskaites periodā vērtētas 130 aitu mātes (2. tab.). Programmas īstenošanas 5 gadu periodā iegūtie rezultāti liecina, ka lielākais atnesušos aitu māšu skaits bija 2014./2015. gadā, tas ir Romanovas šķirnes aitu audzēšanas programmas izstrādes gadā. Vēlāk vērojama aitu māšu skaita samazināšanās, kas skaidrojama ar programmas prasību ieviešanu pārraudzības ganāmpulkos.

2. tabula

Romanovas šķirnes jēru ieguve un izaudzēšana līdz vērtēšanai 70 dienu vecumā

Rādītāji	Pārraudzības gads				
	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018
Aitu māšu skaits	111	180	175	148	130
Vērtēto jēru skaits	290	398	369	317	309
Vidējais jēru skaits metienā	2.8	3.0	2.9	2.8	3.0
Dzīvmasa piedzimstot, kg	2.8	2.5	2.7	2.8	2.6
Dzīvmasa 70 dienu vecumā, kg	15.8	14.3	16.6	15.7	16.4
Vidējais dzīvmasas pieaugums diennaktī, g	185.3	167.0	198.7	185.5	196.5

Aitu māšu vidējā auglība ir 300%, kas ir atbilstoša Romanovas šķirnes aitām un programmas prasībām. Jēru dzīvmasa 70 dienu vecumā ir vērtējama kā ļoti laba, tā ir tikai par 3 – 4 kg mazāka, kā Latvijas tumšgalves šķirnes jēriem, ņemot vērā, ka jēru skaits metienā ir vidēji par 1.3 jēriem lielāks.

Iepriekšējās programmas īstenošanas laikā netika apstiprināta neviena šķirnes aitu audzēšanas saimniecība, kas skaidrojams ar nepietiekošu ciltsdarba prasībām atbilstošu aitu māšu skaitu.

2. Audzēšanas programmas virsmērķis, mērķis un uzdevumi

Virsmērķis – atjaunot tīršķirnes Romanovas aitu populāciju Latvijā.

Mērķis – izkopt Romanovas šķirnes aitu ganāmpulkus, audzēt un pavairot Romanovas tīršķirnes aitas un teļus.

2.1. Uzdevumi programmas īstenošanai no 2019. līdz 2023. gadam:

- 2.1.1. pamatojoties uz izcelsmes dokumentiem un vizuālās apskates rezultātiem identificē šķirnei atbilstošas aitas un teļus;
- 2.1.2. veikt Romanovas šķirnei atbilstošu visu vecumu aitu produktivitāti raksturojošo pazīmju uzskaiti un analīzi;
- 2.1.3. veikt aitu māšu un teļu eksterjera vērtēšanu
- 2.1.4. veikt aitu māšu un teļu Maedi visna, skrepi genotipa uzskaiti un analīzi.

2.2. Uzdevumi programmas īstenošanai no 2024. līdz 2028. pārraudzības gadam:

- 2.2.1. izkopt aitu produktivitātes īpašības, kas raksturīgas Romanovas aitu šķirnei:
 - a) uzlabot aitu māšu auglību līdz 310%;
 - b) palielināt jēru saglabāšanu līdz atšķiršanai 90% (no dzīvi dzimušajiem);
- 2.2.2. turpināt audzējamo aitu un teļu eksterjera lineāro vērtēšanu un veikt iegūto datu analīzi;
- 2.2.3. lecināšanai izmantot augstvērtīgus, pārbaudes teļus vai pēc pēcnācēju nobarošanas spējām pārbaudītus, sertificētus vaislas teļus;
- 2.2.4. veidot *Skrepi* noturīgus (R1, R2, R3) tīršķirnes aitu ganāmpulkus.

3. Romanovas aitu šķirnes raksturojums

Šķirne izveidota 19. gs. Volgas upes ielejā Jaroslavļas apgabalā. No Romanovas šķirnes 5-10 mēnešus veciem jēriem iegūst kvalitatīvas kažokādas. Tās ir vieglas, siltas, dabīgi pelēkā krāsā. Akotmati ir rupji, melni, labi atbalsta smalkos dūnmatus, tādēļ vilnsega valkājot nesaplok un nesaveļas. Šīs īpašības nodrošina pareiza akotmatu un dūnvilnas matiņu attiecība – 1:4 – 1:10. Dūnmati ir ļoti smalki – diametrs 20-25 mikroni. Jēri piedzimst melni, bet no 2-4 nedēļu vecuma tiem intensīvi sāk augt balta vai gaiši pelēka dūnvilna. Pēc 3-4 mēnešu vecuma vilnsega iegūst Romanovas jēriem raksturīgo pelēko krāsu. Pieaugušām aitām vilnsega ir pelēka, ar zilganu nokrāsu. Dzīvnieki pietiekami lieli, spēcīgas konstitūcijas.

Galva vidēji liela, garena, melnā krāsā. Atsevišķiem dzīvniekiem uz galvas ir balta svītra vai zvaigzne. Balti segmati vai to laukumi ir pieļaujami uz priekškājām un pakaļkājām ne augstāk par vērziņa locītavu, kā arī uz astes galiņa. Balti segmatu laukumi uz citām ķermeņa daļām nav pieļaujami. Ausis taisni stāvošas, kakls vidēja garuma pietiekami muskuļots (1. att.). Krūtis dziļas un platas. Kājas spēcīgas, šķirnei vidēji garas, taisnas. Āda plāna, blīva, elastīga.

1. att. Romanovas šķirnes aitu māte (foto no Biedrības arhīva).

Teķi miesas uzbūvē spēcīgāki, kā mātes, viņiem ir biežāka āda, stiprāka kaulu uzbūve un rupji vilnas matiņi uz kakla (krēpes). Vilna bieza, izlīdzināta, tai ir krasi izteikta akotmatu un dūnmatu zona. Romanovas aitu māšu vidējā auglība ir 300% (3. tab.).

3. tabula

Dažāda vecuma un dzimuma Romanovas šķirnes aitu raksturojums
(standarts OCT 46 156-84, Krievijas Federācija)

Aitu grupa	Pazīmes		
	dzīvmasa, kg	nocirpums, kg	auglība, %
Vaislas teķi	70-90	3.4-4.0	x
Audzējamie teķi	40-50	2.5-3.0	x
Aitu mātes	50-70	1.8-2.8	250 – 300
Audzējamās aitas	30-40	1.5-2.0	x

Aitām meklēšanās nav sezonāla. Aitas, pilnvērtīgi ēdinot, var atnesties divos gados trīs reizes. Intensīvi audzējot no vienas aitas gadā var iegūt 3-4 jērus ar augstvērtīgu jēru kažokādu un 40-60 kg diētiskas jēru gaļas.

Romanovas šķirni plaši izmanto jaunu šķirņu veidošanā, auglības palielināšanai, kā arī rūpnieciskā krustošanā, izmantojot iegūtās pusasiņu Romanovas šķirnes aitu mātes gaļas jēru ieguvei. Šķirnes aitas audzē Krievijā, Eiropas valstī, ASV, Kanādā u.c.

4. Aitu identifikācijas sistēma

Vienotas uzskaites sistēmas nodrošināšanai, valstī ir izveidots dzīvnieku reģistrs un ganāmpulku reģistrs. Aitām tiek piešķirts identitātes numurs. Reģistra izveidošanu un uzturēšanu nodrošina „Lauku atbalsta dienests” (turpmāk tekstā LAD).

Aitu identifikāciju nodrošina atbilstoši normatīvajiem aktiem par lauksaimniecības un akvakultūras dzīvnieku, to ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas kārtību, kā arī lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanas kārtību.

5. Romanovas šķirnes aitu izcelsmes reģistrēšanas sistēma

Romanovas šķirnes aitu populācijas atjaunošanai Latvijā ir izmantotas nezināmas izcelsmes, vizuāli Romanovas šķirnes aprakstam atbilstošas, aitu mātes, bet lai izvairītos no tuvradniecības, arī Gotlandes šķirnes teķi.

Piederību Romanovas šķirnei nosaka, pamatojoties uz dokumentiem par izcelšanos (ciltskartīte, zootehniskais sertifikāts, ieraksti ciltsgrāmatā), un apskatot aitas vizuāli.

Audzēšanas programmas īstenošanai par šķirnes aitām uzskatāmas tās, kurām piemīt šķirnei raksturīgās īpašības, un kuras pēc izcelšanās atbilst sekojošām prasībām:

- cēlušās no vienas un tās pašas šķirnes vecākiem, kuru piederību šķirnei apstiprina dokumenti;
- 6. pakāpes krustojumi, kuri iegūti pakļaujošās krustošanas rezultātā 5 paaudzēs izmantojot Romanovas šķirnes teķus, izcelšanās apstiprināta ar dokumentiem, aitas atbilst vēlamajam šķirnes tipam.

Aitai piešķir Romanovas šķirnes nosaukumu, atbilstoši sagatavotajām Vadlīnijām² par liellopu, aitu, kazu un zirgu šķirnes noteikšanu un tās reģistrēšanu datu bāzē.

No 2024. gada audzēšanas programmas īstenošanai tika plānots izmantot vaislas teķus, kuri ciltsgrāmatā ierakstīti A pamatdaļā un aitu mātes ciltsgrāmatas A pamatdaļā un B

² Vadlīnijas par liellopu, aitu, kazu un zirgu šķirnes noteikšanu un tās reģistrēšanu datu bāzē. LDC nacionālā likumdošana. [Tiešsaiste] [skatīts 2023. gada 14. jūl.] Pieejams: <https://www ldc gov lv/lv/media/130/download?attachment>

papilddaļā. Tomēr, lielākā daļa Latvijā dzimušo vaislas teķu ierakstīšana ciltsgrāmatas A pamatdaļā nav iespējama, jo viņu priekšteči ir uzņemti ciltsgrāmatas B papilddaļā. Lai izvairītos no Romanovas šķirnes ģenētiskās daudzveidības turpmākās samazināšanās, sakarā ar tai atbilstošu ierobežotu vaislinieku skaitu un pamatojoties uz Dzīvnieku audzēšanas direktīvas 41. punktu¹ par “izturīgām” aitu šķirnēm, sākot ar 2025. pārraudzības gadu, plānota Romanovas šķirnes ciltsgrāmatas papilddaļā B uzņemto teķu un aitu pēcnācēju statusa paaugstināšana uz ciltsgrāmatas A pamatdaļu.

Šķirnes dzīvnieku audzēšanu veic mērķtiecīgas izlases un atlasē ceļā.

6. Aitu snieguma pārbaude un ģenētiskās kvalitātes novērtēšana

Aitām snieguma pārbaudei izmanto datus par izcelšanos, ķermeņa uzbūvi un produktivitāti. Iegūtie rezultāti tiek izteikti punktos, nosakot vērtējuma klasi: Elites (E) klase, pirmā (I) klase, otrā (II) klase, vai brāķis.

Iegūto novērtējumu izmanto ciltsdarbā mērķtiecīgai labāko dzīvnieku izlasei. Sistemātiska izlase, kas izdarīta noteiktā virzienā vairākās paaudzēs, nodrošina ganāmpulka saimnieciski derīgo īpašību izkopšanu un nostiprināšanu.

Vaislai audzējamo jēru dzīvmasu var noteikt sertificēti pārraugi vai vērtētāji, bet jēru, audzējamo aitu un teķu eksterjeru un snieguma pārbaudi, atbilstoši R aitu šķirnes audzēšanas programmas prasībām, veic sertificēti vērtētāji.

LAD sagatavotajās kontroles lapās tiek fiksēti vērtēšanas rezultāti.

Pēc kontroles lapu iesūtīšanas LAD, dati tiek apstrādāti un sagatavotas atskaites lapas, kurās apkopota informācija par iegūto vērtējumu, punktos, kopvērtējuma klasi un izmantošanas virzienu.

6.1. Jēru snieguma pārbaude

Jēra novērtēšanu veic 60 – 95 dienu vecumā. Vērtēšanas laikā sertificēts pārraug vai vērtētājs nosaka jēru dzīvmasu, nosverot ar precizitāti līdz 0.1 kg. Jēru vērtēšanas datums un dzīvmasa tiek reģistrēta kontroles lapā. Vērtētājs ieraksta kontroles lapā eksterjera kļūdas vai nepilnības numuru un to izteiktību: x (kļūdas kods)¹ – vāji izteikta, x² – vidēji izteikta, x³ – izteikta (4. tab.). Aizpildītās kontroles lapas nosūta LAD.

4. tabula

Jēru eksterjera kļūdu un nepilnību apzīmējumi

Ķermeņa daļas	Eksterjera kļūdu raksturojums	Kļūdas apzīmējums, Nr.	Brāķēt jērus atšķirot	Ieraksts kontroles lapā
Galva	nepareizs sakodiens	1	x	K*
	ragi	20	x teķi	K
	balti segmatu laukumi uz sejas vai ausīm	17	...	V
Kājas	mīksti vēzīši	11	x ³	x ¹ , x ² (G), x ³ (K)
	X veida kāju stāvotne	12	x ³	x ¹ , x ² (G), x ³ (K)
	zobenveida kāju stāvotne	13	x ³	x ¹ , x ² (G), x ³ (K)
	mucveida kāju stāvotne	14	x ³	x ¹ , x ² (G), x ³ (K)
	balti segmatu laukumi	22	...	V
Sēklinieki	nesimetriski, lieli vai mazi, kriporhisms	18	x teķi	K

V – vaislai, G – gaļas saimniecībām, K – kaut

LAD darbinieks saņemtās kontroles lapas datus ievada datu bāzē un aprēķina sekojošus rādītājus:

- 1) vidējo aitu mātes auglību visā tās izmantošanas laikā (5. tab.);
- 2) jēra dzīvmasu, kas koriģēta uz 70 dienu vecumu (6. tab.).

5. tabula

Aitu mātes auglības novērtēšana

Punkti	Vidējā auglība izmantošanas laikā, %
10	300 un vairāk
9	280 - 299
8	260 - 279
7	240 - 259
6	220 - 239
5	200 - 219
4	180 - 199
3	160 - 179
2	140 - 159
1	120 - 139

Ja pirmo reizi atnesoties dzimušo jēru skaits ir:

- a) viens, aitu mātes auglību novērtē izmantojot koeficientu 2.5 (*aitu mātes auglības vērtējums: 1 jēri x 2.5 x 100 = 250%, vērtējums – 7 punkti*);
- b) divi, aitu mātes auglību novērtē izmantojot koeficientu 1.5 (*aitu mātes auglības vērtējums: 2 jēri x 1.5 x 100 = 300%, vērtējums – 10 punkti*).

Vēlākās atnešanās reizēs šo koeficientu nepiemēro.

6. tabula

Jēru dzīvmasa un vērtējums 70 dienu vecumā

Punkti	Dzīvmasas, kg			
	Jēru skaits metienā			
	viens	divi	trīs	četri un vairāk
10	18.0 un vairāk	16.0 un vairāk	14.0 un vairāk	12.0 un vairāk
9	17.5 – 17.9	15.5 – 15.9	13.5 – 13.9	11.5 – 11.9
8	17.0 – 17.4	15.0 – 15.4	13.0 – 13.4	11.0 – 11.4
7	16.5 – 16.9	14.5 – 14.9	12.5 – 12.9	10.5 – 10.9
6	16.0 – 16.4	14.0 – 14.4	12.0 – 12.4	10.0 – 10.4
5	15.5 – 15.9	13.5 – 13.9	11.5 – 11.9	9.5 – 9.9
4	15.0 – 15.4	13.0 – 13.4	11.0 – 11.4	9.0 – 9.4
3	14.5 – 14.9	12.5 – 12.9	10.5 – 10.9	8.5 – 8.9
2	14.0 – 14.4	12.0 – 12.4	10.0 – 10.4	8.0 – 8.4
1	13.5 – 13.9	11.5 – 11.9	9.5 – 9.9	7.5 – 7.9

Pēc iegūto punktu skaita tiek piešķirta jēram kopvērtējuma klase:

- 16 un vairāk, punkti - Elites klase (ieraksts v (teķis) – V), s (aita) – V)
 14 – 15 punkti - Pirmā klase (v – K, s – V)
 12 – 13 punkti - Otrā klase (v- K, s– G)
 Līdz 11 punkti - Brāķis (v- K, s - K)

Neatkarīgi no iegūtajiem punktiem, ja eksterjera kļūdas dēļ (4.tab.) kontroles lapās ir ieraksts K, jērs tiek brāķēts.

Audzēšanai atstāj vīriešu kārtas jērus, kuri dzimuši un vēlams izaudzēti līdz vērtēšanai kā dvīņi, trīņi vai četri, to vērtējums nav mazāks par 16 punktiem. Vēlams, lai dzemdību gaita visās atnešanās reizēs aitu mātei ir atzīmēta, kā viegla (apzīmēšanas aktā izdarīts ieraksts – 1, vai apzīmējot elektroniski – dzemdības bez palīdzības).

6.2. Vaislai audzējamo aitu un teķu snieguma pārbaude

Dzīvnieka dzīvmasu, konstitūciju un eksterjera lineāro vērtējumu veic 2 aitu vērtētāji, kuri izdara atbilstošus ierakstus, no LAD sagatavotajās, vaislai audzējamo dzīvnieku kontroles lapās. Attiecīgā vecuma dzīvniekus ganāmpulkā ieteicams vērtēt visus vienā laikā.

Vaislai audzējamās aitas un teķus, atkārtoti vērtē 9 līdz 18 mēnešu vecumā. Aitām un teķiem jābūt atbilstoši izaudzētiem, par ko liecina sasniegtā dzīvmasa vērtēšanas reizē (7. tab.).

7. tabula

Dzīvmasas prasības un vērtējums uzsākot vaislas darbību

Dzimums	Dzīvmasa, kg	Punkti
Aita	40 un vairāk	10
	38 – 39.9	9
	36 – 37.9	8
	34 – 35.9	7
	32 – 33.9	6
Teķi	55 un vairāk	10
	52 – 54.9	9
	49 – 51.9	8
	47 – 48.9	7
	45- 46.9	6

Dzīvmasa

Aitas un teķi, kuri nav sasnieguši norādīto dzīvmasu, netiek vērtēti. Ja aita ir dzimusi aitu mātei pirmā atnešanās metienā viena, to var izmantot vaislai, ja dzīvmasas vērtējums ir ne mazāks, kā 10 punkti.

Konstitūcija

Konstitūciju novērtē pēc kaulu uzbūves spēcīguma, eksterjera kopskata, ādas un zemādas audu attīstības. *Nelielas novirzes uz rupjas konstitūcijas pusi apzīmē, pierakstot plusa (+) zīmi, uz smalkas konstitūcijas pusi pierakstot mīnusa (-) zīmi.*

K normāla, spēcīga konstitūcija, harmoniski veidots ķermenis ar labi attīstītiem, bet ne rupjiem kauliem. Āda blīva, bieza

KR rupja konstitūcija, kauli masīvi, āda bieza, irdena

KS smalka konstitūcija, nepietiekami attīstīts skelets, šaura galva, tievi kāju kauli, plāna āda.

Eksterjera vērtēšana

Aitām un teķiem izmanto eksterjera lineāro vērtēšanas metodi, kas dod iespējas vērtēt pārmantotos eksterjera uzlabojumus vai nepilnības un plānot turpmāko eksterjera pazīmju uzlabošanu ganāmpulkā (2. attēls un 10. tabula).

Eksterjera lineārajā vērtēšanā pazīmes vērtē neatkarīgi vienu no otras, tās ir iedzimstošas un ekonomiski svarīgas un aprakstāmas uz lineāras skalas no 1 līdz 9.

Šķirnes aitu un teķu eksterjera vērtēšanā ņem vērā:

- 1) dzimumu
- 2) vecumu
- 3) barojumu.

Eksterjeru vērtē no 4 skatupunktiem:

- 1) priekšpusēs
- 2) virspusēs
- 3) sāniem
- 4) aizmugurēs.

Lai novērtētu kāju stāvotni un gaitu, dzīvnieku ievieto nožogojumā ar cietu pamatni un piemērotu apgaismojumu. Vispirms vērtē kopskatu, lai noteiktu aitas atbilstību šķirnei (8. tab.).

8. tabula

Romanovas šķirnes aitu un teķu eksterjera raksturojums

Ķermeņa daļas	Eksterjera raksturojums
Galva	Vidēji liela, sausa, garena, melnā krāsā, vairums dzīvniekiem ar baltu svītru vai zvaigzni.
Kakls	Vidēja garuma, pietiekami muskuļots.
Skausts	Vēlams zems, plats, labi muskuļots.
Krūtis	Platas, dziļas, tilpumainas, ribas labi izliektas.
Mugura	Mugura taisna no skausta līdz krustiem.
Krusti	Plati, gari, taisni.
Kājas	Kājas spēcīgas, vidēji garas, taisnas.
Kopskats	Labi attīstītu spēcīgu miesas uzbūvi. Āda plāna, blīva, elastīga. Vilna pietiekami bieza, izlīdzināta un krasi izteikta akotmatu un dūnmatu zonu. Vilnas krāsa ir tumši pelēka ar zilu toni, ko veido balto dūnmatu sakopojums. Balti vilnas matiņu laukumi vilnsegā nav pieļaujami.

Teķu un aitu eksterjera vērtēšanas sistēmā apvienotas 2 pazīmju grupas:

- 1) ķermenis (7 pazīmes);
- 2) kājas (5 pazīmes).

Īpaši teķiem svarīga muskulatūras attīstība un ķermeņa platums krūšu un krustu daļā.

Dzīvnieku vērtējot tam ir jāidentificē eksterjera kļūdas vai nepilnības (9. tab.), kuru dēļ aita vai teķis ir jābrāķē.

Vērtētājs ieraksta kontroles lapā eksterjera kļūdas vai nepilnības numuru un to izteiktību: x (kļūdas kods)¹ – vāji izteikta, x^2 – vidēji izteikta, x^3 – izteikta (skat. 9. tab.).

9. tabula

Aitu un teķu eksterjera kļūdu apzīmējumi

Ķermeņa daļas	Eksterjera kļūdu raksturojums	Kļūdas apzīmējums, Nr.	Brāķēt	
			audzējamās aitas	audzējamās teķus
Galva	nepareizs sakodiens	1	x	x
	ragi	20	...	x
	balti segmatu laukumi uz sejas, ausīm	17	x^3 (G*)	x^3 (G)
Skausts	šaurš, maz muskuļots	2	...	x^3
Krūtis	šauras, saspīestas krūtis	3	...	x^3
	iežmauga aiz lāpstiņām	4	...	x^3
Mugura	ieliekta mugura	5	...	x^3
	izliegta mugura	6	...	x^3
Vēders	nokāries	7	...	x^3
	ierauts	8	...	x^3
Krusti	nolaideni, šauri, ķīļveida krusti	9	...	x^3
	sašaurināta pakalējā daļa	10	...	x^3
Kājas	mīksti vēzīši	11	x^3	x^3
	X veida kāju stāvotne	12	x^3	x^3
	zobenveida kāju stāvotne	13	x^3	x^3
	mucveida kāju stāvotne	14	x^3	x^3
	balti segmatu laukumi	22	x^3 (G)	x^3 (G)
Sēklinieki	nesimetriski, lieli vai mazi, kriporhisms	18	...	x
Tesmenis	Nesimetrisks, vāji attīstīts	19	x^3	...

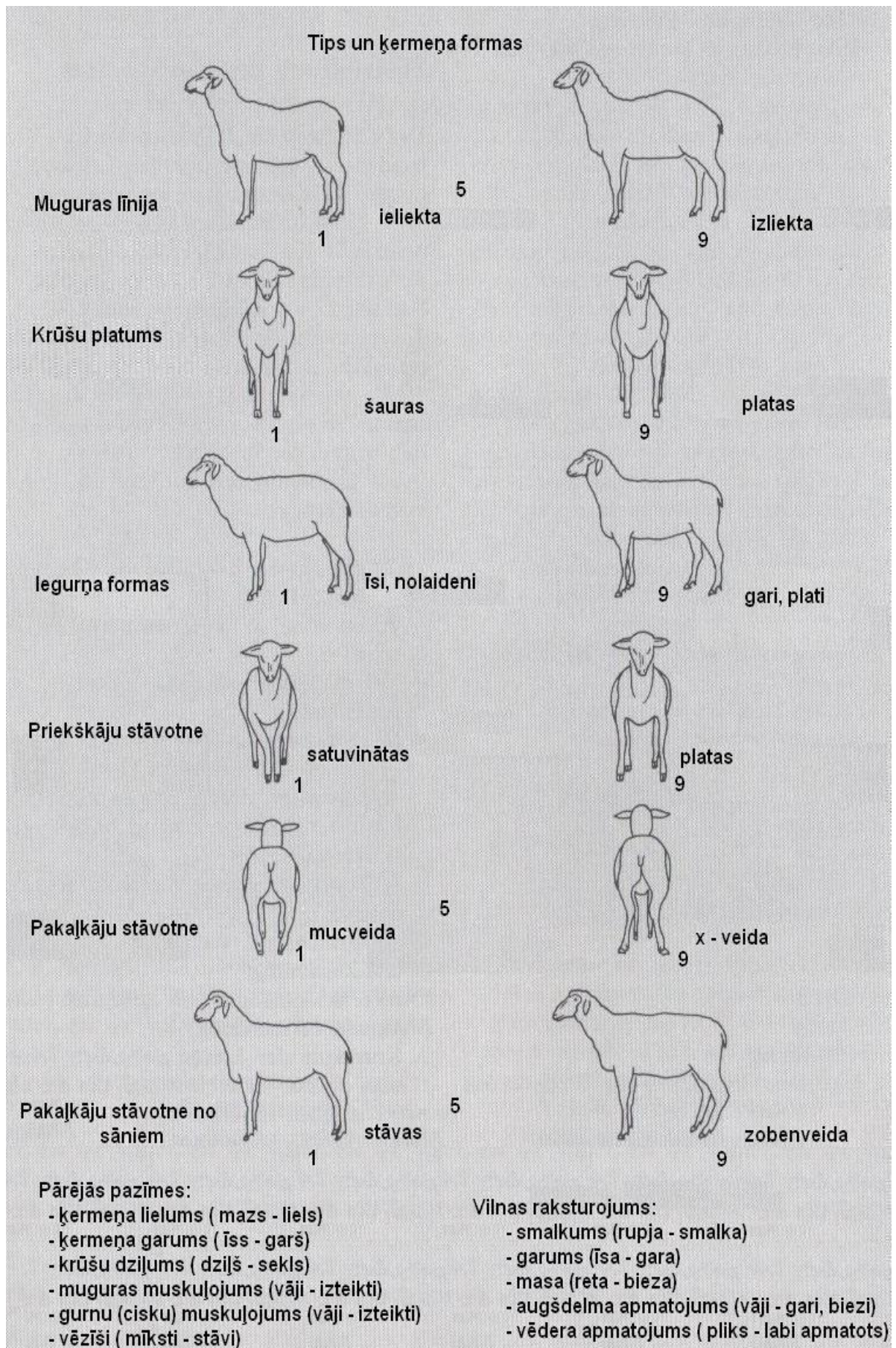
*V – vaislai, G – gaļas saimniecībām, K – kaut

10. tabula

Teļu un aitu eksterjera lineārās vērtēšanas skala

Pazīme	Raksturojums	Lineārais vērtējums	Raksturojums
Ķermenis			
Lielums (skausta augstums)	Mazs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Liels
Kopskats	Neproporcionāls	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Proporcionāls
Krūšu platums	Šaurs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Plats
Ķermeņa dziļums	Mazs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Dziļš
Mugurkauls	Ieliekts	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Izliekts
Krustu slīpums	Pacelts	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Nolaists
Sēklinieki	Mīksti	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Cieti
Tesmenis	Neattīstīts	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Labi attīstīts
Kājas			
Pakaļkājas (sānkatā)	Taisnas	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Zobenveida
Pakaļkājas (no aizmugures)	X-veida	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Mucveida
Priekškājas	Satuvinātas	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Izvērstas
Vēzīšu slīpums	Slīps	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Stāvs
Kaulu kvalitāte (priekškājas tievakajā vietā)	Smalki	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Rupji

Aitām vērtē tesmeņa attīstību. Ja vērtējums ir mazāks par 7 punktiem, aitu brāķē neatkarīgi no pārējo eksterjera pazīmju vērtējuma.

2. att. Aitu eksterjera lineārās vērtēšanas skala (Korn S., 1992).

Audzējamo vaislas aitu un teķu vērtējums un norāde par turpmāko izmantošanu

LAD darbinieks, saņemtās kontroles lapas datus par dzīvmasu un eksterjera novērtējumu, ievada datu bāzē.

Izmantojot atsevišķo pazīmju kvalitātes vērtējumu:

- 1) jēra vērtējums 70 dienu vecumā;
- 2) dzīvmasa (7. tab.),

tiek noteikta kopvērtējuma klase un izmantošanas virziens, kas tiek atspoguļots LAD izveidotajās atskaites lapās (11. tab.).

11. tabula

Audzējamo aitu un teķu snieguma novērtējums

Vērtējums, punkti	Snieguma pārbaudes rezultāts, klase
24.0 līdz 30.0	El (V aitas un teķi)
20.0 – 23.0	I (V aitas)
Līdz 19.0	brāķis (ieraksts audzējamo aitu atskaite lapā - K)

Vaislai izmanto audzējamās aitas, kuru vērtējums ir elites vai pirmā klase, bet teķus tikai elites klases, kuri dzimuši kā dvīņi vai lielākā metienā.

6.3. Aitu māšu snieguma pārbaude

Pamatojoties uz jēru kontroles lapās un dzīvnieku reģistrā izdarītajiem ierakstiem, LAD aitu mātes katru gadu novērtē pēc šādām pazīmēm:

- auglības (12. tab.);
- jēru dzīvmasas vērtējuma 70 dienu vecumā (13. tab.).

Aitu mātes auglību aprēķina izmantojot ciltskartītē ierakstītos atnešanās datus:

04/	03/	07/	06
aitu mātes vecums, gadi	atnešanās reizes	dzimušo jēru skaits	atšķirto jēru skaits

12. tabula

Prasības aitu mātes auglības novērtēšanai

Punkti	Vidējā auglība izmantošanas laikā, %
10	300 un vairāk
9	280-299
8	260-279
7	240-259
6	220-239
5	200-219
4	180-199
3	160-179
2	140-159
1	120-139

Ja pirmo reizi atnesoties dzimušo jēru skaits ir:

- c) viens, aitu mātes auglību novērtē izmantojot koeficientu 2.5 (aitu mātes auglības vērtējums: $1 \text{ jēri} \times 2.5 \times 100 = 250\%$, vērtējums – 7 punkti)
- d) divi, aitu mātes auglību novērtē izmantojot koeficientu 1.5 (aitu mātes auglības vērtējums: $2 \text{ jēri} \times 1.5 \times 100 = 300\%$, vērtējums – 10 punkti).

Vēlākās atnešanās reizēs koeficientu nepiemēro.

Jēru dzīvmasas vērtējums 70 dienu vecumā

Punkti	Dzīvmasa, kg			
	Jēru skaits metienā			
	viens	divi	trīs	četri un vairāk
10	18.0 un vairāk	16.0 un vairāk	14.0 un vairāk	12.0 un vairāk
9	17.5 – 17.9	15.5 – 15.9	13.5 – 13.9	11.5 – 11.9
8	17.0 – 17.4	15.0 – 15.4	13.0 – 13.4	11.0 – 11.4
7	16.5 – 16.9	14.5 – 14.9	12.5 – 12.9	10.5 – 10.9
6	16.0 – 16.4	14.0 – 14.4	12.0 – 12.4	10.0 – 10.4
5	15.5 – 15.9	13.5 – 13.9	11.5 – 11.9	9.5 – 9.9
4	15.0 – 15.4	13.0 – 13.4	11.0 – 11.4	9.0 – 9.4
3	14.5 – 14.9	12.5 – 12.9	10.5 – 10.9	8.5 – 8.9
2	14.0 – 14.4	12.0 – 12.4	10.0 – 10.4	8.0 – 8.4
1	13.5 – 13.9	11.5 – 11.9	9.5 – 9.9	7.5 – 7.9

Vērtējot aitu mātes pēc jēru dzīvmasas, nosaka iegūto punktu skaitu katram jēram atsevišķi un aprēķina vidējo. Pēc iegūtā kopējā punktu skaita aitu mātes iedala klasēs:

16.0 un vairāk, punkti –Elites klase (*atskaites lapā - V, 18 punkti ciltskodola grupa - C*)

14.0 – 15.9 punkti –1. klase (V)

12.0 – 13.9 punkti –2. klase (V)

līdz 11.9 punktiem –brāķis (K)

Pēc El klases rezultātu ieguves aitu mātes vērtējumu (nepiemērojot pirmo reizi aitām atnesoties auglības noteikšanai plānotos koeficientus), visā tās izmantošanas laikā vairs nemaina!

6.4. Vaislas teķu snieguma pārbaude

Vaislas teķu novērtēšanu LAD veic pēc vērtējuma, kas iegūts kā vaislas prasībām atbilstošu jēru skaits izteikts procentos no visu vērtēto jēru skaita (14. tab.), kā arī pēc jēru ieguves uz vienu atnesušos aitu māti (15. tab.).

Teķu novērtēšana pēc vaislas prasībām atbilstošo jēru daļas no vērtētajiem

Punkti	Vaislas jēri no vērtētajiem, %
10	65.0 un vairāk
9	60.0 – 64.9
8	55.0 – 59.9
7	50.0 – 54.9
6	45.0 – 49.9
5	40.0 – 44.9

Vaislas teķu vērtējums pēc jēru ieguves uz vienu atnesušos aitu māti
(lecinātas ar vērtējamo vaislas teķi)

Punkti	Jēru ieguve
10	3.00 un vairāk
9	2.80 – 2.99
8	2.60 – 2.79
7	2.40 – 2.59
6	2.20 – 2.39
5	2.00 – 2.19
4	1.80 – 1.99
3	1.60 – 1.79
2	1.40 – 1.59
1	1.20 – 1.39

Ja vaislas teķim lecināšanai izveidota grupa tikai no **audzējamām aitām (100%)**, kuras atnesušās **pirmo reizi** jēru ieguves novērtēšanai izmanto koeficientu:

- a) piedzimuši viens, jēru ieguvi teķim novērtē izmantojot koeficientu 2.5 ($1 \text{ jērs} \times 2.5 = 2.5$, vērtējums – 7 punkti)
- b) piedzimuši divi, jēru ieguvi teķim novērtē izmantojot koeficientu 1.5 ($2 \text{ jēri} \times 1.5 = 3.0$, vērtējums – 10 punkti).

Vēlākās atnešanās reizēs šo koeficientu nepiemēro.

Ja lecināšanai izveidota jaukta grupa no **audzējamām aitām** un **dažāda vecuma aitu mātēm**, vērtējumam izmanto jēru ieguves datus pieaugušo aitu māšu grupā.

Vaislas teķu snieguma pārbaudē iegūto vērtējumu pēc vaislas prasībām atbilstošo jēru īpatsvara un jēru ieguves uz aitu māti apvieno kopvērtējumā (16. tab.).

Vaislas teķu snieguma kopvērtējums

Punkti	Snieguma pārbaudes rezultāts, klase
16.0 un vairāk	E (atskaites lapā ieraksts V)
Līdz 15.0	brāķis (atskaites lapā ieraksts K)

Teķiem, no kuriem pārraudzības gadā nav iegūti pēcnācēji, bet viņi jau ir vērtēti, saglabā iepriekšējo vērtējumu.

Pārbaudes teķa statusu var saglabāt 2 pārraudzības gadus, ja teķi izmanto kā rezerves teķi.

Vaislas teķim, kurš ir novērtēts pēc pēcnācēju ieguves (vaislas prasībām atbilstošie un uz aitu māti iegūtie jēri) iegūtais E klases vērtējums nodrošina tā izmantošanu vaislai, neatkarīgi no turpmākā snieguma pārbaudē iegūtā vērtējuma. Iegūtā E klase norāda uz vaislas teķa ģenētisko potenciālu.

Lecināšanai atstāj vēlamā *Skrepi* genotipa: rezistentus (R_1), selekcijai vēlamus (R_2) un nepieciešamības gadījumā neitrālus (R_3) zināmas izcelsmes (no tēva puses ar DNS testu apstiprinātu), *Maedi-Visna* slimības negatīvus, sertificētus vaislas teķus, kuru novērtējums ir E klase.

7. Ciltsgrāmatas kārtošanas metodika

Ciltsgrāmata ir informācijas krājums par aitu un teķu izcelšanos, produktivitāti un ciltsvērtību. Ciltsgrāmatā ieraksta novērtētus vaislas dzīvniekus ar šķirnei atbilstošu zināmu izcelsmi un eksterjeru.

Ciltsgrāmatu izmanto:

- 1) ciltsdarba analīzei;
- 2) labāko dzīvnieku izlasei un pāru atlasei;
- 3) turpmāko ciltsdarba uzdevumu noteikšanai

Ciltsgrāmatu kārtot šķirnes aitu audzētāju biedrība. Aitu un teķu reģistrēšanai ciltsgrāmatā, īpašnieks biedrībai iesniedz pieteikumu, kurā norāda:

- ganāmpulka reģistrācijas Nr.;
- dzīvnieka identitātes Nr.

Biedrība pārbauda iesniegtās informācijas atbilstību prasībām un mēneša laikā pieņem lēmumu par dzīvnieka reģistrēšanu ciltsgrāmatā.

Ja dzīvnieka reģistrācija ciltsgrāmatā tiek atteikta, biedrība izsniedz motivētu rakstisku atbildi.

Ciltsgrāmatai ir divas daļas, pamatdaļa – A un papilddaļa – B.

Pamatdaļā uzņem visus dzīvus dzīvniekus, kuriem ir šķirnei atbilstoša izcelsme divās priekšteču paaudzēs.³ Ciltsgrāmatas pamatdaļā uzņem arī dzīvnieka vecākus un vecvecākus, kas var būt arī likvidēti vai krituši.

A1 klasē ieraksta dzīvniekus ar atbilstošu izcelsmi un audzēšanas programmas prasībām atbilstošu produktivitāti (17. tab.). Pēc pirmās atnešanās ciltsgrāmata A1 klasē var uzņemt aitu mātes, kurām auglība nav mazāka par 300%.

17. tabula

Šķirnes aitu un teķu minimālās produktivitātes pazīmes un Skrepi genotips ierakstīšanai ciltsgrāmatas A1 klasē

Produktivitātes pazīmes	Teķi	Aitas
Auglība	x	280
Kopvērtējuma klase	El	El vai I
Skrepi genotips	R1, R2, R3	R1, R2, R3

A2 klasē ieraksta jērus, audzējamās aitas un teķus, aitu mātes un vaislas teķus, kuriem ir atbilstoša izcelsme un ir veikta snieguma pārbaude. A2 klases aitas var tikt uzņemtas A1 klasē, pēc tam, kad sasniegta 17. tabulā norādītā produktivitāte.

Šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība, kas īsteno Romanovas “izturīgo” aitu šķirnes audzēšanas programmu, no 2025. pārraudzības gada ciltsgrāmatas pamatdaļā ieraksta pēcnācējus, kuri iegūti no minētās šķirnes ciltsgrāmatas pamatdaļā (A) vai papilddaļā (B) ierakstītiem vecākiem un vecvecākiem. Papilddaļā (B) uzņem Romanovas šķirnes aitas un teķus ar šķirnei atbilstošu izcelsmi vismaz divās priekšteču paaudzēs, atbilstošu vizuālo izskatu un izcelsmes apliecinājumu.

Ar zootehnisko sertifikātu no ārvalstīm ievestie šķirnes dzīvnieki tiek uzņemti ciltsgrāmatas pamatdaļā (A) ar zināmu izcelsmi divās priekšteču paaudzēs.

8. Vaislinieka sertifikāta reģistrēšana, izsniegšana un derīguma termiņa pagarināšana

³ Liellopu, cūku, aitu, kazu un zirgu šķirņu ciltsgrāmatas un krustojuma cūku ciltsreģistra kārtošanas noteikumi. Latvijas Republikas tiesību akti. [Tiešsaiste] [skatīts 2023. gada 6 jūl.] Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/305240-liellopu-cuku-aitu-kazu-un-zirgu-skirnu-ciltsgramatas-un->

Vaislinieka sertifikātus reģistrē un izsniedz šķirnes aitu audzētāju biedrība. Teķim izsniedz vaislinieka sertifikātu, ja ir zināma izcelsme divās paaudzēs un teķis ir uzņemts ciltsgrāmatā. Novērtētam teķim tiek reģistrēts pārbaudes sertifikāts līdz 1 gadam, kura laikā tiek iegūts ģenētiskās kvalitātes novērtējums. Aitu audzētājs vaislinieka sertifikāta saņemšanai biedrībai iesniedz iesniegumu.

Lai pagarinātu sertifikāta derīguma termiņu, audzētājs ne vēlāk kā 30 dienas pirms sertifikāta derīguma termiņa beigām iesniedz biedrībai:

- 1) iesniegumu vaislinieka sertifikāta pagarināšanai;
- 2) Maedi-Visna izmeklējuma rezultātus, ja vaislinieks nav no M3 statusa novietnes.

Biedrība mēneša laikā pēc iesnieguma saņemšanas izvērtē dokumentus un reģistrē vaislinieka sertifikātu, vai paziņo par atteikumu.

Ja vaislinieka ģenētiskās kvalitātes novērtējums atbilst šķirnes audzēšanas programmā noteiktajām prasībām, sertifikāta derīguma termiņš tiek pagarināts uz 5 gadiem, saglabājot pirmo reizi izsniegtā sertifikāta kārtas numuru. Biedrība LAD datu bāzē reģistrē informāciju par sertificētajiem vaisliniekiem, un sertificēto vaislas materiālu.

Pēc audzētāja pieprasījuma biedrība 10 dienu laikā izsniedz vaislinieka vai vaislas materiāla sertifikātu dokumenta formā.

LAD nodrošina publisku informācijas pieejamību par sertificēto vaislinieku vai sertificēta vaislas materiāla izcelsmi un ģenētisko kvalitāti.

9. Zootehniskā sertifikāta un izcelsmes apliecinājuma izsniegšanas kārtība

Zootehnisko sertifikātu sagatavo biedrība, visu vecumu un dzimumu aitām, kuras ir uzņemtas ciltsgrāmatas pamatdaļā (A) vai papilddaļā (B), un tās plānots pārdot vaislai. Ja dzīvnieks ir uzņemts ciltsgrāmatā, vaislas dzīvnieku aprītei Latvijas teritorijā, zootehniskais sertifikāts nav nepieciešams.

Zootehniskā sertifikāta saņemšanai audzētājs iesniedz biedrībai pieteikumu, kurā norāda vaislas aitu identitātes numuru.

Biedrība pārbauda iesniegtās informācijas atbilstību un mēneša laikā pieņem lēmumu par zootehniskā sertifikāta izsniegšanu. Ja zootehnisko sertifikātu nevar izsniegt, biedrība rakstiski norāda atteikuma iemeslus.

Izcelsmes apliecinājums tiek sagatavots visu vecumu un dzimumu aitām, kuras nevar uzņemt ciltsgrāmatas A pamatdaļā vai B papilddaļā. Apliecinājuma saņemšanai audzētājs iesniedz biedrībai pieteikumu, kurā norāda aitas identitātes numuru.

Biedrība mēneša laikā pārbauda informācijas atbilstību un izsniedz apliecinājumu. Ja izcelsmes apliecinājumu nevar izsniegt, biedrība rakstiski norāda atteikuma iemeslus.

10. Aitu skaits, kas nepieciešams audzēšanas programmas īstenošanai

Audzēšanas programmas īstenošanai Latvijā nepieciešami šķirnes prasībām atbilstoši, ciltsgrāmatas pamatdaļā (A) un papilddaļā (B) ierakstīti vai ierakstīšanai atbilstoši dzīvnieki: vismaz 50 (piecdesmit) aitu mātes un 3 (trīs) sertificēti vaislas teķi, paredzot, ka vienā ganāmpulkā ir ne mazāk kā 20 (divdesmit) šķirnes aitu mātes, un vismaz 1 (viens) sertificēts vaislas teķis.

11. Audzēšanas programmas īstenošanas ģeogrāfiskā teritorija

Romanovas šķirnes aitu audzēšanas programmu īsteno Latvijas Republikas teritorijā.

Izmantotā literatūra

1. Vītoliņš J., Rolle M. (1936). Ienesīga aitkopība: rokas grāmata lauksaimniekiem un lauksaimniecības darbiniekiem: ar 134 zīmējumiem tekstā. Rīga, 262 lpp.